

—● (Foto)printers, inkt, papier en meer ●—

Wessel Sijl

Zoektocht naar de ideale én betaalbare combinatie voor een mooie print
De ene fotograaf - amateur, prof of semi-prof - bekijkt of presenteert foto's
op een beeldscherm of met behulp van een beamer, terwijl de andere
fotograaf een foto pas als 'echt' beschouwt als deze geprint is.
De schrijver van dit artikel hoort tot die laatste groep.

Een tastbare print, vooral als deze op fraai fine-art papier is geprint, geeft dat specifieke 'look-and-feel-effect', en komt rustiger over op de kijker, vooral bij artistieke fotografie of bij foto's met een specifieke boodschap. Een expositie van serieus fotowerk is vrijwel altijd met gedrukt werk - van zeer goede kwaliteit - en zelden met gebruik van beeldschermen. Hoe dan ook, in deze digitale tijd met uiteenlopende (en zeker ook zeer goede) elektronische presentatiemogelijkheden is het tonen van fotowerk in gedrukte vorm niet meer in beton gegoten. Maar als je de voorkeur geeft aan geprinte foto's, krijg je te maken met extra kosten: sowieso voor een printer die geschikt is voor fotowerk (een inkjetprinter is vooralsnog voor fotowerk de beste keuze), maar daarnaast ook voor inkt en fotopapier. Zeker als voor materiaal van bovengemiddelde kwaliteit wordt gekozen, zoals een fotoprinter die met pigmentinkt werkt, en chique papier voor een mooie artistieke uitstraling. Zijn de kosten hiervoor enigszins beperkt te houden en kunnen toch zeer fraaie printresultaten worden verkregen? Lees hierna wat zoal de mogelijkheden zijn.

De printer

Een echte fotoprinter kan flink in de papieren lopen. Vooral als je op wat groter formaat wil printen. Een A3+ fotoprinter, die voor uiteenlopende soorten fine-art prints - kleur en zwart-wit - geschikt is, gaat al snel in de richting van 800 euro. Maar er zijn voordeliger opties. Als je genoeg neemt met een A3+ printer die vooral is ontworpen voor drukken in kleur (en niet of minder goed voor drukken in zwart-wit) heb je rondom de 500 euro al een prachtige fotoprinter. Ook als je genoeg neemt met A4 als maximaal printformaat, zijn er alleszins fraaie fotoprinters op de markt voor een bedrag van grofweg tussen de 250 en 500 euro. Ik heb ook al een A4 all-in-one fotoprinter gezien die werkt met ecotanks; dat bespaart aardig wat geld in inktverbruik, want er worden geen cartridges gebruikt, en het is bovendien een minder grote aanslag op het milieu. De (kleine) sublimatieprinters laat ik hier buiten beschouwing.

Een (semi) professionele fotoprinter

Een gemeenschappelijke eigenschap van vrijwel alle foto(inkjet)printers is dat ze met méér kleuren werken dan alleen de basiskleuren magenta, geel, cyaan en zwart; veelal zijn aan fotoprinters ook tussenkleuren toegevoegd, zoals licht

magenta, licht cyaan, grijs, enz. Verder werken de betere fotoprinters met speciale inkten: pigmentinkt, of een andere speciale samenstelling (de 'eenvoudigere' printers werken met zogenaamde dye-inkten).

Een all-in-one A4-printer met ecotanks

Het verschil tussen pigmentinkt en dye-inkt

Pigmentinkt - die in de betere fotoprinters wordt gebruikt - is inkt op basis van olie en op pigment gebaseerde kleurstoffen, en heeft als eigenschap niet te verkleuren, zeer duurzaam en watervast te zijn. Een opvallende eigenschap van pigmentinkt is dat die op het fotopapier blijft liggen (en daardoor wat kwetsbaarder is voor krassen). Dye-inkt - die in standaard printers wordt gebruikt - is min of meer vergelijkbaar met 'echte' inkt, zoals ecoline of vulpen-inkt. Het trekt in het papier (blijft er niet op liggen) en de droogtijd is meestal vrij snel. Het is minder duurzaam als pigment inkt.

Heel belangrijk is dat deze twee soorten niet door elkaar kunnen worden gebruikt. Als een printer is ontworpen voor het werken met pigment inkt, moet ook uitsluitend dat type inkt worden gebruikt. En omgekeerd kan een printer die met dye inkt werkt geen pigment inkt verdragen. De spuitmondjes (nozzles) zijn ontworpen op het kunnen verwerken van ofwel dye inkt ofwel pigment inkt. Soms zie je wel eens dye inkt aangeboden worden voor pigment inkt printers. Ik ben er geen voorstander van, en laat zulke aanbiedingen aan me voorbij gaan.

Inkt ... wat kost dat?

Hiervoor heb ik al een schot voor de boeg gegeven, met uitleg van het verschil tussen dye-inkt en pigmentinkt. Maar nu de kosten. De kosten voor cartridges voor beide typen inkt kunnen flink in de papieren lopen. Het is een 'verdienmodel' voor vrijwel alle producenten van printers. Datzelfde geldt ook voor flesjes inkt voor de 'cartridge-loze' ecotankprinters, alhoewel dat op termijn toch wel wat voordeliger is omdat cartridges niet nodig zijn.

Maar zijn er voordeliger alternatieven, óók voor de kritische printer (zoals fotografen en kunstenaars)? Velen kennen inmiddels wel het aanbod van inkt-retailers die voor menig merk en type printer inkt(cartridges) onder eigen merknaam

verkoopen, veelal voor een flink lagere prijs, en vaak zijn de cartridges ook nog met meer inkt afgevuuld. Inmiddels worden ook flesjes navulinkt onder eigen merk verkocht, voor de cartridge-loze printers, eveneens voor scherpe prijzen.

Hoe goed zijn die alternatieve inktten? Kan het problemen opleveren? Daarover is al heel veel gezegd en geschreven; het internet staat er vol mee, en ook consumentenorganisaties hebben zich herhaald daarover gebogen. Zo lees je wel eens over problemen met weglekkende inkt, of verstopping van de spuitmondjes. Overigens hoeft dat lang niet altijd het gevolg te zijn van gebruik van alternatieve inktten (een printer kan je bijvoorbeeld beter niet op een warme plaats zetten; dat kan leiden tot verstopping of lekken door uitzetten van de inkt, óók bij gebruik van dure originele inktten).

Dye-inkt

De grote/bekende retailers - veelal internetwinkels, zoals 123inkt en Sneltoner - hebben prima alternatieven (een mening die wordt gedeeld door consumentenorganisaties), in ieder geval wat dye-inktten betreft. Ondergetekende heeft in de loop der jaren diverse merken all-in-one-printers gehad (bureauprinter voor privéadministratie e.d.), en deze altijd voorzien van alternatieve eigen merk-inktten, en dat heeft nooit problemen opgeleverd. Voor mijn huidige Brother-all-in-one-printer gebruik ik zelfs navulbare cartridges, die ik zelf vul met flesjes dye-inkt (aangeschaft bij de firma Smart-inkt). Die manier van werken is nog (veel) voordeliger, en ook dat gaat al jaren probleemloos.

Maar pas op met inktten of cartridges van onbekende herkomst die wel heel erg goedkoop worden aangeboden. De samenstelling is vaak verre van vergelijkbaar met de originele merken. En ook kan de kwaliteit van de cartridge slecht zijn (bv. resulterend in lekkage). Beter is om inkt(cartridges) te betrekken van een van de bekende/grotere retailers; zij zijn in de regel kritisch met de inkoop van inktten. Ze gaan bepaald niet over één nacht ijs voordat ze het in hun assortiment opnemen, en de koper vertrouwen en een stuk zekerheid kunnen bieden.

Ik noemde al de optie van navulbare cartridges. Veelal hebben deze een chip die de indicaties op de printer weer netjes resetten op 'vol', nadat je ze zelf hebt gevuld. De kosten voor zulke hervulbare cartridges zijn zeer redelijk, en een vulling inkt in de cartridge is omgerekend ronduit goedkoop. En dan zou ik nog bijna de optie vergeten van het laten navullen van cartridges in de speciale navulwinkels. Ook daarover zijn in de regel de ervaringen positief; de winkeliers beschikken over een hele reeks aan soorten inktten, al naar gelang het merk en/of het type printer waarvoor de cartridge moet worden nagevuld, en zij weten precies hoe het navullen moet worden aangepakt (dat varieert sterk per soort en merk cartridge). Het is ook een kosten- (en milieu-) besparende optie.

Het vullen van hervulbare cartridges met geschikte inkt kan wel tot 10 x goedkoper zijn

Pigmentinkt

Alle voornoemde opties betreft vooral dye-inktten. Met pigmentinkt - voor de betere fotoprinter - is het zaak om kritischer te zijn. Immers, het gaat dan veelal over het gebruik in vrij dure, al of niet (semi-)professionele printers, en je wilt jezelf (en de printer) ellende besparen. Bovendien worden zulke printers ingezet voor kritisch foto- of kunstprint-werk (dat in aanmerking komt voor inlijsten, exposeren, en wellicht ook verkoop), en dan moet je er zeker van zijn dat de kleuren, dekking en duurzaamheid van het fotowerk in orde zijn. Allereerst dient zich bij alternatieve inktten onder eigen merk de vraag aan of het echt wel pigmentinkt is. Is het toch geen dye-inkt? Voor menig consument is dat een zaak van vertrouwen. Er zijn in ieder geval retailers die dat netjes op hun website en/of op het product vermelden. Als het niet bekend is, dan adviseer ik om navraag te doen bij de retailer.

Daarmee heb ik trouwens wat wisselende ervaringen, die ik graag met de lezer deel. Ik heb ooit eens van een bekende retailer (die daarover geen informatie had op zijn website) een duidelijk antwoord op voornoemde vraag gekregen: deze meldde dat pigment inkt betrof, en gaf verder goede aanvullende uitleg over het gebruik van printprofielen. Dat klopte keurig. Het was prima inkt, en de samenstelling was gelijk aan die van de originele inktten, en ik kon hetzelfde printprofiel gebruiken. Ik heb er lang en naar tevredenheid mee geprint, waaronder ook hele chique fine-art prints op duur fotopapier van een topmerk.

Maar ik heb ook meegemaakt dat een andere bekende retailer geen duidelijk antwoord kon (of wilde?) geven of de eigen merkinkt echt wel pigmentinkt is. Terwijl voor een ander merk en type printer diezelfde vraag wel door dezelfde verkoper duidelijk en bevestigend kon worden beantwoord: echte pigmentinkt en ook wat nuttige aanvullende informatie over printprofielen (en waarmee ik inmiddels naar tevredenheid fraaie fine-art prints maak).

Kortom, vragen en nog eens navragen is het devies. Het aanbod kan soms per merk en type printer op dit (kritische) punt verschillen. Ook informatie zoeken op internet (ervaringen van gebruikers) kan nuttig zijn. En bij blijvende twijfel over het juiste type inkt: dan maar liever niet aanschaffen!

Duidelijke vermelding op het product welke type inkt het is. In dit geval pigmentinkt

En dan is er nog een aspect: hoe zit met de viscositeit, en is er kans op snelle indroging van de alternatieve (pigment)inkt? Vooral bij fotoprinters is dat kritisch; de spuitmondjes zijn extreem klein (voor een zeer hoge resolutie, en daarmee een mooie plastische uitstraling). Bij de originele merkinkten zit dat wel snor; dat is door de printerfabrikanten tot het uiterste onderzocht en uitgetest op de eigen printers. De meeste makers van alternatieve inktten proberen de samenstelling van de originelen (en daarmee ook viscositeit en kans op indrogen) zo goed mogelijk te evenaren, maar (ook) op deze punten kan er soms verschil zijn. Zoeken op internet of er zulke risico's bestaan, kan verhelderend zijn. Ik heb één keer een nare ervaring gehad met een ver-

stopte fotoprinter, maar of dat (helemaal) lag aan het gebruik van alternatieve inkt, is nog steeds onduidelijk (de printer stond op een warme plaats, wat eigenlijk niet goed is, en wat mogelijk heeft bijgedragen aan de verstopping). Kortom, op dit aspect is het een beetje gokken. Bij de goede alternatieve pigmentinkten die ik heb gebruikt in fotoprinters, is mijn (voorzichtige) indruk dat de viscositeit nogal wat dunner is dan van de originelen, maar zonder dat het een probleem is. En heel belangrijk: zet de fotoprinter nooit op een warme plaats, bijvoorbeeld in de zon of bij een kachel (dat geldt trouwens ook voor printers die met dye-inkt werken). En nog een belangrijk advies: als je zelf (hervulbare) cartridges gebruikt, volg dan kritisch de gebruiksaanwijzing bij het vullen (sommige verkopers hebben zelfs - heel goed - YouTube filmpjes met uitleg op hun website staan); er is nl. enig risico dat er lucht in het systeem van de printer komt, en dat geeft zeer nare en moeilijk oplosbare problemen.

En dat zou ik bijna het belangrijkste vergeten: zijn de kleuren van alternatieve pigmentinkten net zo goed als van de originelen? Komen ze overeen? In de regel wel, maar sommige inkten kunnen net iets minder dekkend zijn, of qua kleur iets afwijken, of kunnen met bepaalde papieren niet goed overweg (bijvoorbeeld wel goede resultaten bij gebruik van glossy papier, en minder goed bij matte papieren). Er zijn ook inkten die werkelijk zeer goed overeenkomen met de originelen. Als er enige afwijking is (qua kleur of dekking) dan moeten de settings van de printer of het printprofiel iets worden bijgesteld. Met beide gevallen (zeer goede inkt die nagenoeg identiek is aan het origineel, en inkt met enige afwijking) heb ik ervaring. Momenteel gebruik ik een alternatieve inkt in mijn Canon-fotoprinter, en die neigt naar iets te warme tonen, maar met een correctie in het printprofiel is het resultaat ronduit zeer bevredigend. Dat beetje werk - even zoeken naar de goede correctie van het printprofiel c.q. de instelling van de printer - had ik er graag voor over, gezien de veel lagere prijs van de alternatieve (en verder uitstekende) pigmentinkt.

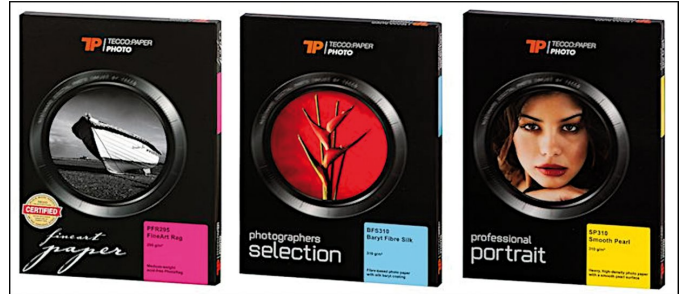
Ook bij het zoeken naar een alternatieve inkt - in cartridges of los - is het zaak om ook op deze punten goed navraag te doen bij de verkoper, en ervaringen te checken op internet.

De aanschaf van alternatieve inkten - zowel voor dye-inkt als voor pigmentinkt - is, ondanks goede producten in de markt, toch altijd een klein beetje zoeken, gokken, en uitproberen. Voel je je toch wat ongemakkelijk, blijf dan gewoon bij de originele inkten, en accepteer de hogere prijs.

Fotopapier

Bij printpapier - en dan bedoel ik papier dat speciaal bedoeld is voor fotoprints - loop je tegen eenzelfde overdenking aan als bij inkt: moet je de door de printerfabrikanten aanbevolen papieren gebruiken (uiteraard van eigen merk; eveneens een verdienmodel), of is een ander merk ook geschikt? Er is echter een belangrijk verschil: er zijn onder de 'vreemdmerk'-papieren zeer dure en uitgesproken goede (vaak zelfs veel duurder dan het aanbod van de printerfabrikanten), als ook zeer voordelige varianten.

Bij die dure varianten is het woord 'vreemdmerk' niet op zijn plaats. Die zijn in de regel gemaakt door producenten met een stevige reputatie. Sommigen hebben zelfs hun oorsprong vóór de digitale tijd met het maken van analoge/chemische printpapieren of kunstenaarspapieren. Een zeer goed voorbeeld is de Duitse fabrikant Hahnemühle; die bestaat al sinds 1584, en is altijd met zijn tijd meegegaan. Deze firma is nu toonaangevend in de hele wereld als maker van zeer goede papieren voor digitale (foto/kunst) verwerking. Niet voordelig, maar wel de Rolls Royce onder de printpapieren. Overigens zijn er tegenwoordig veel andere goede, toonaangevende merken, zoals Harman, Permajet, Tecco, Canson, Moab, Innova, enz.

Een aantal merken fotopapier die een zeer goede reputatie hebben en uiteenlopende soorten papier in het assortiment hebben

Deze gewaardeerde merken hebben een goede match met de betere (foto)printers. De leveranciers hebben zelfs - per soort papier - te downloaden printprofielen voor vele merken en typen printers. En het komt ook voor dat sommige printerfabrikanten zulke merken aanbevelen (naast hun eigen merken). Maar terug naar de kosten: zijn er ook goede papieren voor een scherpe prijs? En waarmee zo mogelijk fine-art kwaliteit kan worden bereikt? Ja, ook dat is mogelijk.

Om te beginnen bij de grote/bekende merken fotopapieren. Zij hebben vaak een breed assortiment, in vele prijsklassen. Het positieve is dat er geen slechte producten tussen zitten; de leveranciers houden graag hun goede naam hoog. De keuze is vooral gestoeld op smaak en type gebruik (hetzij voor simpele albumprintjes, hetzij voor kritisch expositiewerk, en veel wat daar tussenin zit). Het is zeer de moeite waard om eens te kijken binnen het aanbod. Zo gebruik ik graag matte fine-art papieren, die van hoge kwaliteit zijn (op basis van

alfa-cellulose of katoenvezel), zuurvrij en vrij van optische witmakers zijn - kortom voor echt presentabel werk. Vaak zijn zulke speciale papieren duur, maar ik vond bij Innova zo'n papier voor een naar verhouding zeer redelijke prijs: Innova Decor Smooth Art. Menig leverancier heeft trouwens vergelijkbare producten voor vergelijkbare prijzen in het assortiment; het is de moeite waard om eens rond te neuzen op internet waar je zoal tegenaan loopt. En zo kan het gebeuren dat ineens je aandacht wordt gevestigd op merken waarvan je eerst het bestaan niet wist, maar die een interessant aanbod hebben van goede fotopapieren. Zo ontdekte ik recentelijk de 'Museum Collection' van het merk Brilliant: mooie kwaliteit voor topprints voor alleszins redelijke prijzen.

Maar kan het nog voordeliger, en toch foto's printen met uitstraling van kwaliteit en dat 'look-and-feel'-effect? Ook dat is mogelijk. Zo print ik bijvoorbeeld ook graag op een tweetal papieren van Tecco: Pastel Matt en Paper Matt. Dat is geen heel duurzaam papier, maar wel zorgvuldig gemaakt en levert - als je zorgvuldig te werk gaat en je printer goed instelt - kwaliteit en een uitstraling die dicht tegen de zeer dure fine-art-papieren aan zitten.

En ook hiervoor geldt: menig andere leverancier heeft vergelijkbare papieren tegen nette prijzen, en het loont de moeite om rond te neuzen op internet. Zo ontdekte ik recentelijk de papieren van het hierboven reeds genoemde merk Brilliant, en dat blijkt ook zo'n scherp geprijsde voordelige variant (Supreme Matte) in het assortiment te hebben, waarop ik onlangs met veel plezier fraaie en alleszins voordelige prints heb gemaakt, waarvan de uitstraling heel prettig is.

Zijn er nog andere mogelijkheden om de prijs te drukken? Dan zou eens kunnen worden gezocht bij de merken die retailers onder eigen naam op de markt brengen. Hiervoor liet ik al de naam van 123inkt vallen; deze retailer levert papieren onder eigen merknaam die goed zijn, en dat voor een zeer nette prijs. Het is geen zeer zeer duurzaam papier (zoals gemaakt van katoenvezel), maar heeft een alleszins prettige uitstraling, en voelt goed. Het werkt ook goed samen met de betere fotoprinters. Het kan de moeite waard zijn om te checken of daar wat tussen zit wat aansluit bij de eigen smaak en voorkeur. En zo zijn er nog wel meer interessante retailermerken op de markt. Mede gelet op de vaak scherpe prijs, val je je er geen buil aan om eens een kleine verpakking uit te proberen. Ik gebruik graag zulke retailer-papieren voor de 'dagelijkse print'. Verder hebben sommige leveranciers van die testsetjes met verschillende soorten papieren in hun assortiment.

Mooie én betaalbare fotopapieren voor fijne resultaten

Nog een belangrijk ding: let op of aangeboden papieren kunnen worden gebruikt met pigmentinkt dan wel dye-inkt. Vaak kan het voor beide typen papier worden gebruikt, maar niet altijd! Sommige papieren kunnen alleen overweg met pigmentinkt (of omgekeerd alleen met dye-inkt); let dus goed op de omschrijving.

Het vinden van een papier naar smaak kan een zoektocht zijn, maar goede kans dat je wat vindt - voor een nette prijs waarmee je goed uit de voeten kan, en waarmee je - als basis voor een mooie foto of kunstwerk - voor de dag kunt komen.

Ten slotte: de drie-eenheid

Voor een goede foto, waarbij je er naar streeft om de kosten binnen de perken te houden, gaat het niet alleen om óf alleen een goede printer, óf alleen een goed papier, óf alleen goede inkt. Deze drie zaken moeten ook goed met elkaar matchen. De gemakkelijkste weg is natuurlijk alles van een en dezelfde fabrikant aanschaffen, printer, papier en inkt - dat is gegarandeerd goed - maar dat matcht vaak weer niet met de zuinig Nederlandse inborst.

Wil je voordeligere alternatieven die ook goed zijn, dan kun je die soms in een zoektocht; dat wil zeggen om een mooie combinatie (of combinaties - in meervoud) te vinden. Maar uiteindelijk kan het veel geld schelen, en je toch ook heel fijn printwerk opleveren waar je lang van kunt genieten. Zoals met een mooie, ingelijste expositiewaardige foto aan de wand.

Fine-art print van de schrijver van dit artikel. De foto is gemaakt in het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen, tijdens een excursie van het Platform DigiFoto